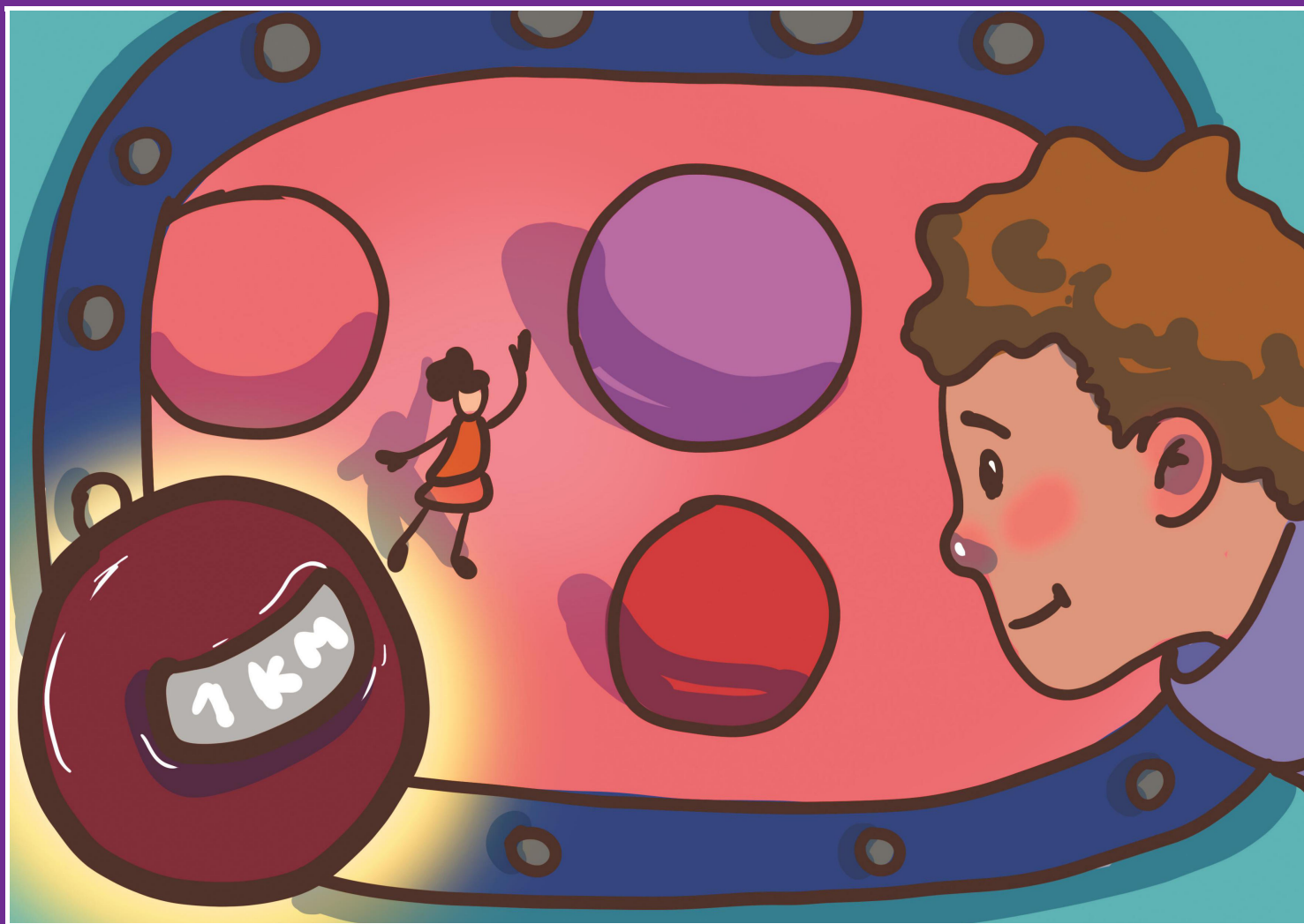

ПИОН ПЛАНЕТАСЫ ҮЧҮН ГЕОМЕТРИЯ

Автор: Ирина Молчанова

Сүрөтчү: Айжамал Молдогазиева

Которгон жана адаптациялаган: Абдыкерим Муратов

ПИОН ПЛАНЕТАСЫ ҮЧҮН ГЕОМЕТРИЯ

Автор: Ирина Молчанова

Сүрөтчү: Айжамал Молдогазиева

Которгон жана адаптациялаган: Абдыкерим Муратов

Кыргыз тилинде

Бишкек-2022

Copyright © 2022, Бул чыгарма Creative Commons Attribution 4.0 Эл аралык лицензиясы (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>) боюнча лицензияланган.

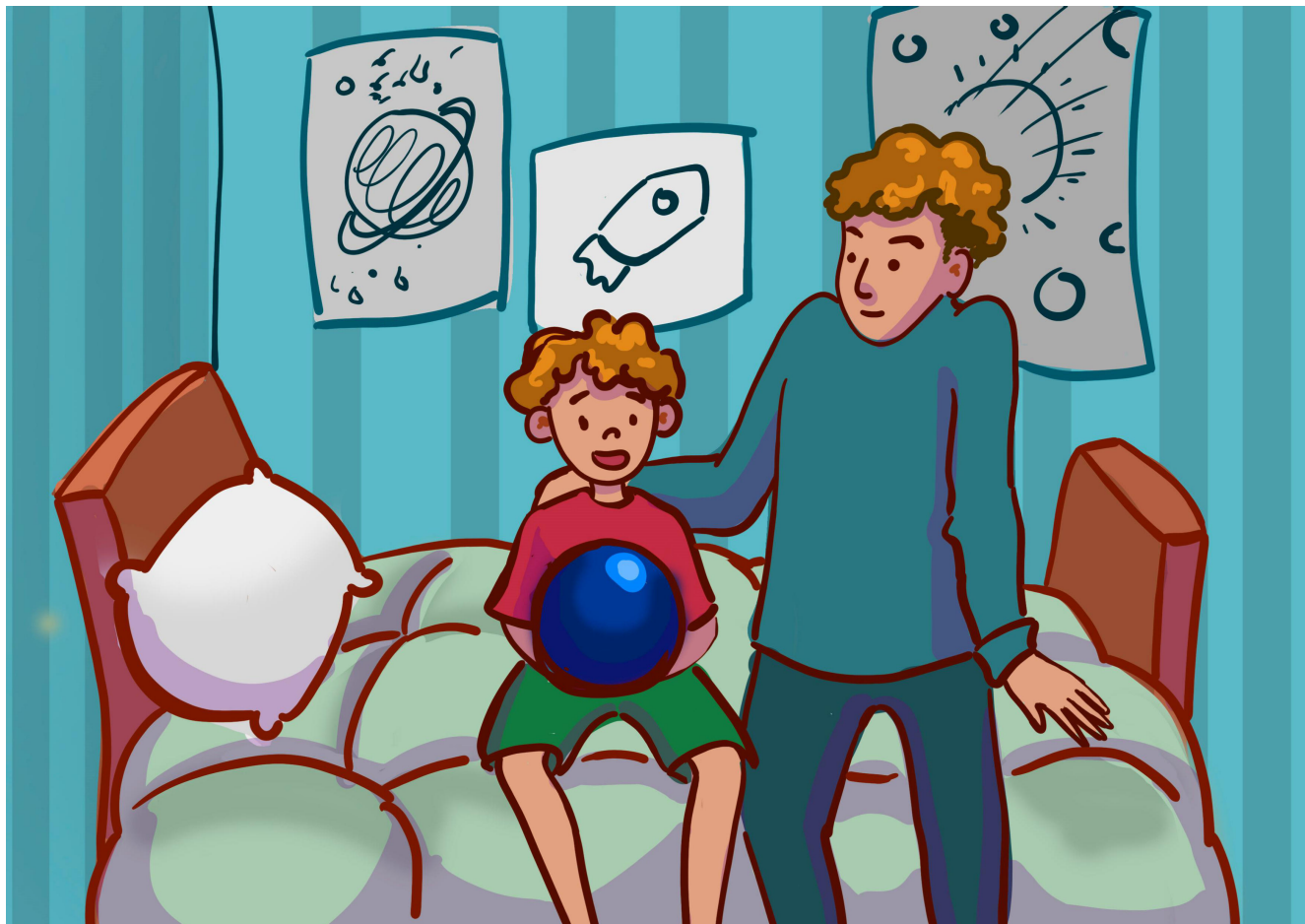
<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Бул ишти коммерциялык максаттарда колдоно аласыз. Бул чыгарманы адаптациялап, толуктай аласыз. Авторлордун, иллюстраторлордун ж.б. автордук укугун жана өздүк маалыматтарын сакташыңыз керек.

"Пион планетасы учун геометрия" (кыргыз тилинде), автор Ирина Молчанова, сүрөтчү Айжамал Молдогазиева, Абдыкерим Муратов тарабынан которулуп адаптацияланган.

Геометрия для планеты Пион, Copyright © 2021, Эта работа лицензирована по международной лицензии Creative Commons Attribution 4.0. (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>) түп нускасынан ылайыкташтырылган. CC BY 4.0 лицензиясы негизинде лицензияланган.

Бул басылма АКШнын эл аралык өнүктүрүү боюнча агенттиги (USAID) аркылуу көрсөтүлгөн Америка элинин колдоосу менен түзүлдү. Басылманын мазмуну USAIDдин же АКШ Өкмөтүнүн пикирин милдеттүү түрдө чагылдырбайт.

Тарыхта биринчи жолу адамдар акылдуу жандар жашаган жаңы ачылган Пион планетасына барышты. Адилет жаңы планетанын жашоочулары менен таанышкысы келип, космонавт атасын өзү менен ала барууга суранды.

Ошентип, космос кемеси ачык кызгылт планетага конду. Космонавттар таң каларлык шаарды көрүштү. Бардык имараттар шар формасында курулуптур.

Космонавттар Пион планетасынын жашоочулары менен таанышып чыкканча, Адилет сейилдеп келүүнү чечти. Тоголок үйдүн жанында бир кыз топ ойноп жатыптыр.

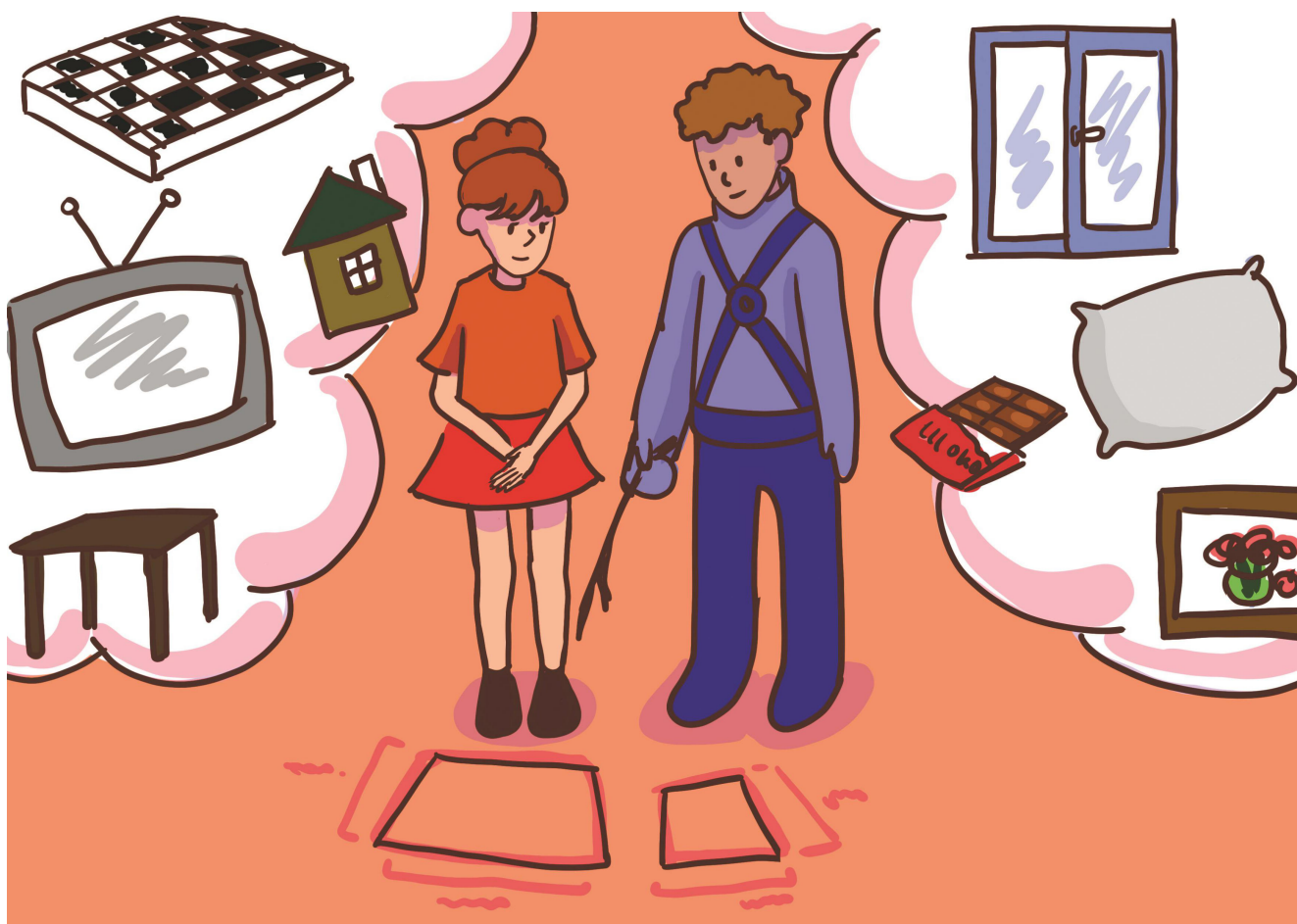
– Салам! Менин атым – Адилет, Жер планетасынан учуп келдим. Эмне үчүн имараттардын баары шар формасында курулган?

Пиондуктар адамдардын тилин жакшы билишет экен.

– Саламатсыңбы! Менин атым – Лилу. Шар формасынан башка дагы кандай форма болушу мүмкүн? – Кыз таң кала сурады.

– Мындан башка да, квадрат же тик бурчтук сыяктуу фигуралар бар.

– Ой, кандай кызык аталыштар! Мен таптакыр уккан эмесмин. Алар кандай болот? – Лилу таң кала сурады.

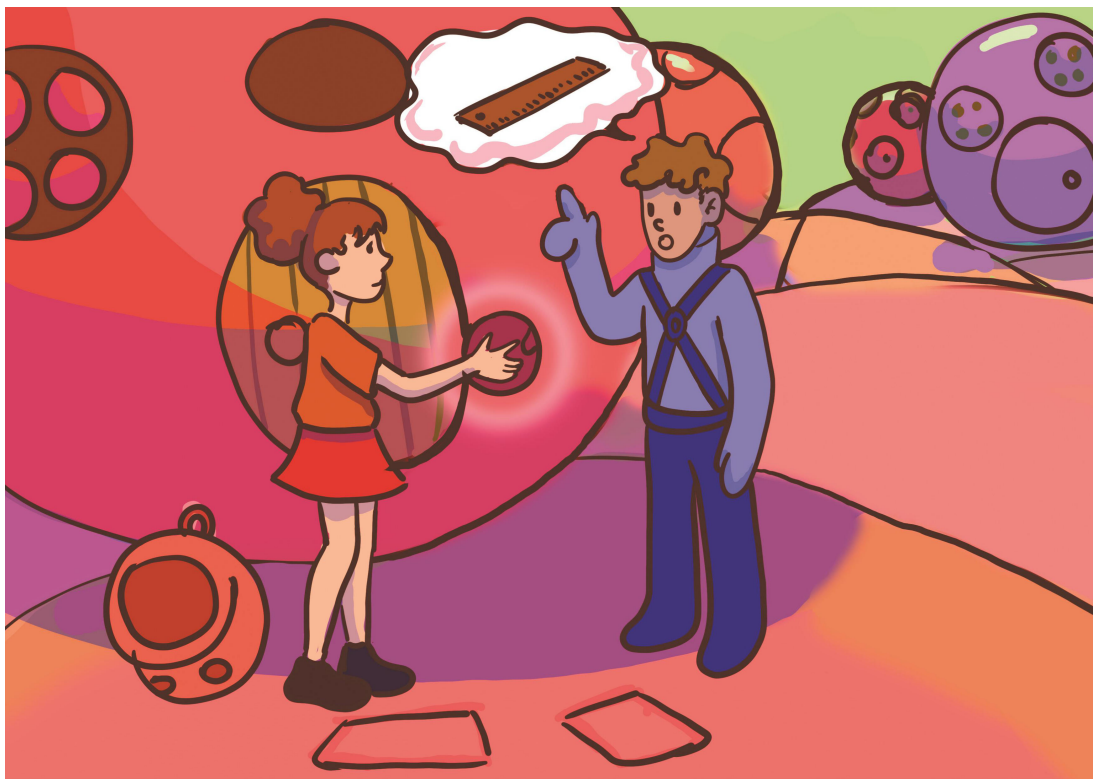
Адилет кургак бутакты сындырып алып, кызгылт кумга фигураларды чие баштады.

– Бул тик бурчтук. Карама-каршы жактары барабар, бардык ички бурчтары тик төрт бурчтук болот.

Бул – квадрат. Тең жактуу тик бурчтук. Аны төрт бурчтук деп да айтышат.

– Жер планетасында тик бурчтук, жана квадрат формасында эмне бар? – Кыз ого бетер кызыкты.

– Терезе, шахмат тактайы, картина, жаздык, стол, телевизор, шоколад плиткасы, үй. Дагы көп нерселер квадрат же тик бурчтук формасында болот, – деп жооп берди Адилет.

– Адилет, мага жардамың керек. Мектепте шаарыбыз үчүн жаңы имараттардын долбоорун түзүү боюнча конкурс өтөт. Мен шар формасындагы үйдөн башка, эч нерсе ойлоп таппай жатам. Сенин планетаңдагы фигураларга окшотуп, үйдүн долбоорун даярдоого болобу? – деди Лилу.

– Албетте, болот. Так эсептөө үчүн сызгыч керек.

– Сызгыч деген эмне? Биздин планетада андай нерсе жок.

– Силер кесиндинин узундугун кантип өлчөйсүңөр? – Адилеттаң кала сурады.

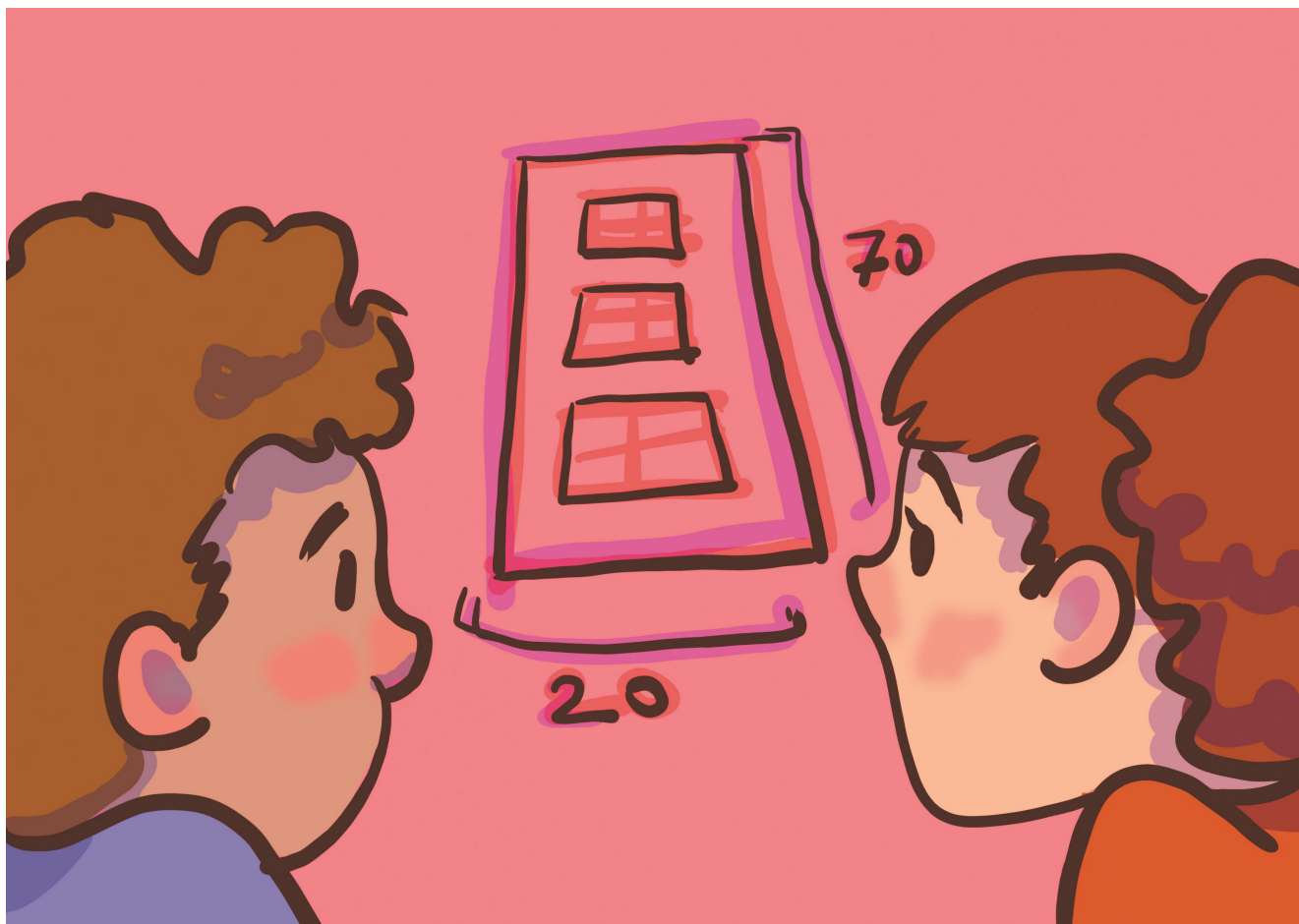
– Бизде атайын прибор бар, – кыз сумкасынан кичинекей экраны бар кызгылт шар алып чыгып, Адилет жакка бурду.

Экрандан жазуулар көрүндү.

– Сенин боюң 130 сантиметр экен.

– Сонун го! Ал дагы эмнени өлчөйт?

– Эмне керек болсо, баарын. – Лилу өзөгү ак, жалбырактары кызгылт бакка такады. Экранга 700 см деген жазуу чыкты. Кыз приборду кумга тартылган квадратка каратты. Экранда жаңы сан пайда болду. – Бул квадраттын бир жагынын узундугу.

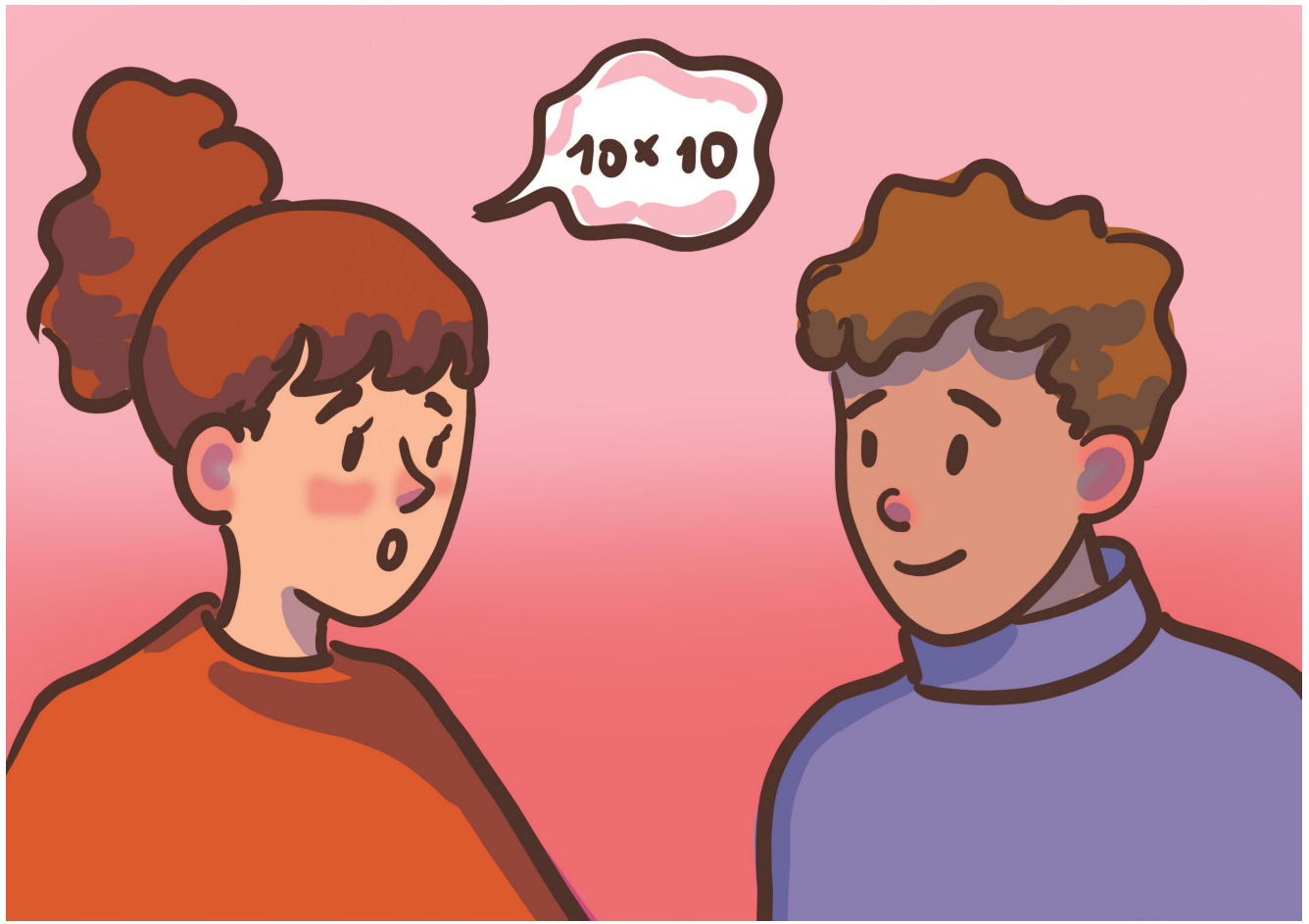
– Кел, үй чийебиз, – Адилет кумга жаңы тик бурчтук чийди. Анын жактарын кызгылт шар-прибор менен өлчөдү. Узуну – 70 см, туурасы – 20 см. Эми аянтын табуу керек.

– Аянт деген эмне? – Лилу дагы сурады.

– Бул фигура ээлеп турган орун. Тик бурчтуктун аянтын табуу үчүн, узундугун туурасына көбөйтүү керек. Айтмакчы, биздин математиктер илгери эле фигуралардын аянтын бирдей чен менен өлчөөнү кабыл алышкан. Азыр биз сантиметр квадратты метр квадратка айландырып алабыз, – деп түшүндүрдү Адилет. – Ошондо канча болот?

– 70ти 20га көбөйтөбүз, 1400 см^2 болот, – деп Лилу эсебин чыгарып койду.

– Туура. Эми терезелерди сызабыз. – Адилет тик бурчтукка үч квадратты чийди.

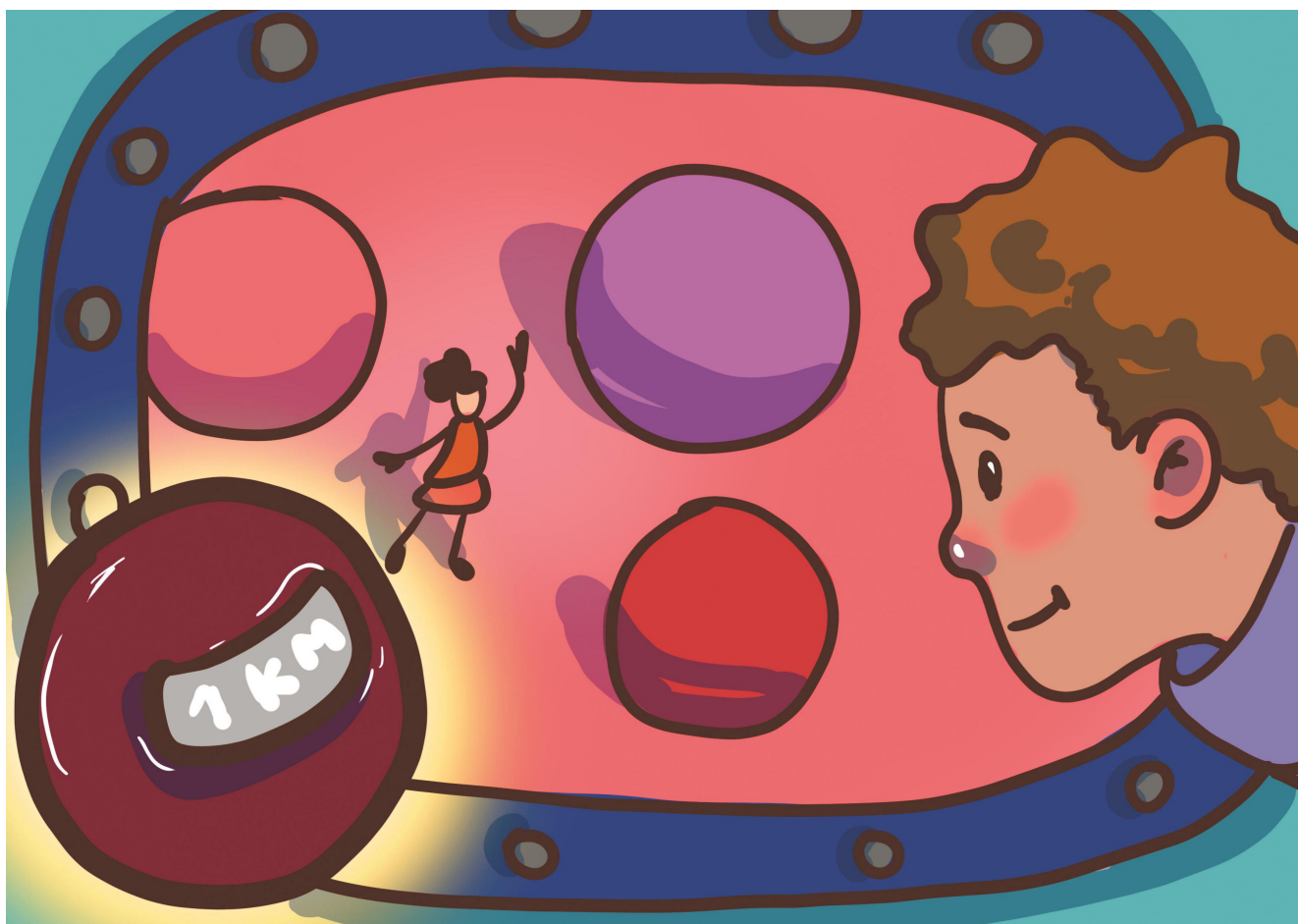
– Квадраттын аянтын кантип тапса болот? – Лилу Адилеттен сурады.

– Квадраттын бардык жактары тең болгон тик бурчтук болгондуктан, анын аянтын оңой эле аныктоого болот. Бир жагынын узундугун өзүн-өзүнө көбөйтөбүз, – деп жооп берди Адилет.

– Түшүндүм. – Лилу өлчөгүч приборун алды. – Бардык жактары 10 см. Демек, 10ду 10го көбөйткөндө, 100см^2 болот.

– Мына, биздин үй даяр. Жашоочуларды киргизсек болот. – Адилет тамашалап күлүп койду.

– Математиканы билсең, куруучу болуу оңой эле, – деп Лилу да күлүп калды.

Лилунун долбоору конкурста биринчи орунду ээледі.
Ал Адилетке ыраазычылык билдирип, өлчөгүч кызгылт
приборун белекке берди.

Лилу мектепти бүткөндөн кийин, Пион планетасында тик
бурчтук үйлөрдү куруу боюнча эң биринчи архитектор болду.

USAID
АМЕРИКАНЫН ЭЛИНЕН

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
БИЛИМ БЕРҮҮ ЖАНА ИЛИМ
МИНИСТРЛИГИ

Автор: Ирина Молчанова
Сүрөтчү: Айжамал Молдогазиева
Которгон жана адаптациялаган:
Абдыкерим Муратов

USAID "Окуу керемет!"
долбоору Кыргыз Республикасы

1-класс	1.1 деңгээли
	1.2 деңгээли
	1.3 деңгээли
2-класс	2.1 деңгээли
	2.2 деңгээли
3-класс	3.1 деңгээли
	3.2 деңгээли
4-класс	4.1 деңгээли
	4.2 деңгээли